

مطالعه اثر ریسک های مالیاتی، بر مدیریت سود

محمد یآوری^a

^a گروه مهندسی مالی، واحد امارات متحده عربی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

نویسنده مسئول: محمد یآوری - Mohamad135521@gmail.com

چکیده: هدف این مطالعه، بررسی رابطه عدم اطمینان در سیاست های مالیاتی با مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. این پژوهش از نوع پژوهش های کمی است که از روش علمی نیمه تجربی استفاده شده است. جامعه آماری این مطالعه کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی بین سال های ۱۳۹۵-۱۳۹۹ است. با حذف سیستماتیک تعداد ۱۳۹ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شدند. متغیرهای این پژوهش با نرم افزار Excel محاسبه و سپس تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه های پژوهش، به همراه نتایج آن نیز با توجه به خروجی های به دست آمده از نرم افزارهای Spss نسخه ۲۰ و Eviews انجام شد. نتایج نشان داد، عدم اطمینان در سیاست های مالیاتی با مدیریت سود تعهدی و مدیریت سود واقعی رابطه معناداری دارد. در تبیین یافته ها می توان گفت، مدیریت سود روشی است که توسط مدیریت جهت دستکاری داده ها به کار می رود. کیفیت و محتوای سود برای کسب اطمینان بیشتر سرمایه گذاران، نمونه ای از دستکاری داده ها محسوب می شود. این قبیل اقدامات ممکن است داده های موجود در صورت های مالی را به میزان قابل ملاحظه ای تحت تأثیر قرار دهد و محتوای سود را متأثر سازد.

کلمات کلیدی: عدم اطمینان، ریسک مالیاتی، مدیریت سود

۱. مقدمه

عدم اطمینان همواره یکی از آن دسته مباحثی که مورد توجه سرمایه گذاران قرار می گیرد. چون موجب نزول شاخص های بازار سرمایه می گردد. یکی از آن دسته از معیارهایی که می تواند موجب ایجاد این شوک ها گردد، در سیاست های مختلف عدم اطمینان می باشد (دیچو و دیچی^۱، ۲۰۰۲). مالیات انتقال بخشی از درآمدهای جامعه به دولت و یا بخشی از سود فعالیت های اقتصادی می باشد که نصیب دولت می شود، زیرا امکانات و ابزار دستیابی به درآمد و سودها را دولت ایجاد کرده است (ترک نیک، ۱۳۹۰). از وضع و جمع آوری مالیات، اولین هدف تأمین مالی هزینه های دولتی می باشد. در کشورهای که دارای نظام مالیاتی کارآمدی می باشند، گاهی درآمدهای مالیاتی بالغ بر ۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی نیز می گردد. مطالعات صورت گرفته در زمینه آثار عدم اطمینان بر تولید رشد اقتصادی و بنگاه ها نشان خواهند داد که عدم اطمینان هم به صورت منفی و هم به صورت مثبت می تواند تحت تأثیر رشد اقتصادی قرار دهد. به عنوان مثال فیلیپ و پیتر (۱۹۹۲) و شومپیتر و فلس (۱۹۳۹) در مطالعات خود، میان عدم اطمینان و رشد اقتصادی را وجود رابطه مثبت به اثبات رساندند. آن ها نشان داده اند که به سه طریق عدم اطمینان می تواند موجب افزایش رشد اقتصادی گردد که این سه طریق عبارت هستند از: اثر هزینه، تخریب خلاق، در زمان رکود و پس انداز احتیاطی فرصت انجام پژوهش های (تسنون^۲، ۲۰۱۸). ترک نیک رابطه عدم اطمینان کل بازار سهام با پیش بینی های مدیریت سود پرداخت و استدلال گردیده شد که تمایل مدیران در شرایط عدم اطمینان به پیش بینی انتشار و سود این پیش بینی ها کمتر خواهد شد. اگرچه این مطالعات به اثر عدم تضمین کل بازار و رشد اقتصادی بررسی شده است اما اثر عدم اطمینان بر مدیریت سود واقعی و تعهدی تا کنون در مطالعات چندانی بررسی نشده است عدم اطمینان بر مدیریت سود اثرات مهمی هم بر بازار سرمایه و هم بر بخش دولتی خواهد داشت. از این رو سوال اصلی مطالعه این است که آیا بین سیاست های مالیاتی، عدم اطمینان و مدیریت سود رابطه ای وجود دارد؟

شاید آشکارترین محرک مالیات بر درآمد برای مدیریت سود، کاهش هزینه ها باشد. مقامات مالیاتی به هر حال، مایل هستند که قوانین حسابداری برای محاسبه مالیات سود در جهت کاهش فضای مانور شرکت ها خودشان را تحمیل نمایند. اما در هر صورت، صرفه جویی مالیاتی انگیزه مناسبی را می تواند برای مدیریت سود تلقی شود. (ظریف و ناظمی، ۱۳۹۲).

¹ Dichow & Dichev

² Tenson

مدیریت سود در این مطالعه که به عنوان متغیر وابسته لحاظ گردیده شده است که این متغیر از دو بعد دستکاری منظور فعالیت های واقعی (مدیریت سود واقعی) و دستکاری ارقام تعهدی اختیاری (مدیریت سود تعهدی)، مورد مطالعه قرار می دهد: مدیریت سود تعهدی که نمایانگر ارقام تعهدی اختیاری است (مشایخی و حسین پور، ۱۳۹۵). مدیران در این مؤلفه که براساس برخی هزینه های فروش، اداری و عمومی، هزینه های توسعه و پژوهش، در صورتی که هزینه های تبلیغات، خواهان بیشتر شدن سود باشند، اختیاراتی را دارند. هزینه های فروش هر چند که، اداری و عمومی، کاملاً اختیاری نمی باشد اما خیلی از اجزای این هزینه ها را به صلاح دید مدیریت می توان کاهش داد. از هزینه های فروش که کاهش این میزان اختیاری، اداری و عمومی، به افزایش سود مستقیماً گزارش شده، خواهد انجامید (لی، ۲۰۱۹).

۲. مبانی نظری و پیشینه

اجزای سود و نیز گزارش سود که هم در گزارشگری مالی و نیز در سیر پیشرفت تاریخی همواره مورد توجه می باشد. تحلیل گران مالی، حسابداران حرفه ای و محققین دانشگاهی اغلب با استفاده از اجزای سود فعلی به جریان های نقدی و پیش بینی سوده های آتی خواهند پرداخت. از آنجا که ارزش شرکت در تئوری های اقتصادی، مبتنی بر ارزش فعلی جریان های نقدی آتی آن می باشد و به عنوان جانشین جریان های نقدی از سود استفاده خواهد شد، از اهمیت ویژه ای پیش بینی سود برخوردار می شود. بر این اساس کمک به اعتباردهندگان و سرمایه گذاران یکی از اهداف گزارشگری مالی برای پیش بینی جریان های نقدی آتی می باشد (سعیدی، حمیدیان و ربیعی، ۱۳۹۲).

در انتخاب های عملیاتی، مدیریت سود که به معنی استفاده از اختیار مدیریتی بر ارقام حسابداری با هدف تأثیرگذاری گزارش گردیده شده است. با اینکه مجموعه مدونی از ادبیات حسابداری کاملاً موجود است که بر سود انباشته توسط مدیران کاربرد روش های مبتنی که به منظور مدیریت سود گزارش گردیده شده و از نظر استفاده تأثیرات بازار سرمایه از این روش ها را بررسی خواهد نمود، درباره ی تأثیرات بازار سرمایه پژوهش های بسیار اندکی از مدیریت سود از لحاظ استفاده برای مدیریت سود گزارش شده انجام شده است (کنث و آندرو، ۲۰۱۹).

از مدیریت سود اگر مدیران به روشی فرصت طلبانه و نیز به منظور بالا نشان دادن سود گزارش گردیده برای منافع شخصی (یعنی امنیت شغلی، پاداش و غیره) استفاده نمایند، احتمالاً به دلیل ماهیت ناپایدار چنین اعمالی اطلاعات سود را این اطلاعات برای تصمیم گیری در بازارهای سرمایه مخدوش می کند. از دیگر طرفی، از مدیریت سود اگر مدیران از عملکرد آتی موسسه به عنوان نشانه ای برای سرمایه گذاران استفاده نمایند و بنابراین سود را تثبیت گردیده و قابل پیش بینی تر نشان دهند، اطلاعات ثبت شده در این صورت در سود به سرمایه گذاران بهتر جلوه داده خواهد شد (کوتاری، مزیک و رویچودری، ۲۰۱۶).

در عین حال بازار بورس همیشه، متأثر از عدم اطمینان های مالی و مسائل می باشد. در سیاست های مالیاتی عدم اطمینان، در یک متغیر مالی تغییرات غیرقابل پیش بینی می باشد که چون این تغییرات را نمی توان در آینده پیش بینی نمود، تأثیر زیادی را بر سایر متغیرها می تواند بگذارد. از جمله بر رشد اقتصادی عوامل موثر مسئله ی عدم اطمینان های مالیاتی می باشد که در کارهای تجربی یا توجه به آن نشده یا ابتدا به صورت غیرمستقیم اثر آن بر سرمایه گذاری و نیز سپس بر شرکت ها بررسی گردیده شده است. بنابراین عدم اطمینان سیاست گذاری ریسک گسترده ای را می تواند در بورس در تصمیم گیری های سهامداران شرکت های پذیرفته شده به همراه خود داشته باشد. (چیانگ، ۲۰۱۹).

نبود اطمینان های سیاست گذاری، بر واکنش رفتار می تواند طیف وسیع تری را در حوزه سرمایه گذاری از تصمیم گیرندگان اثرات منفی را داشته باشد. هنگام تصمیم گیری سرمایه گذاران که مجموعه ای از عوامل و متغیرها مالی و غیرمالی را در سهام برای سرمایه گذاری، همزمان در نظر خواهند گرفت. با آگاهی از تصمیم های متفاوت، تصمیم گیرندگان رفتار قیمت سهام را می توانند با دقت بیشتری تعیین نمایند و نیز اینکه تصمیمات صحیح تری را در نتیجه اتخاذ کنند (لی، ۲۰۱۷).

³ Kenneth & Andrew

⁴ Kothari, Mizik & Roychowdhury

⁵ Chiang

⁶ Li

امروزه بورس اوراق بهادار شرکت‌های تحت نظر سازمان از نظر چارچوب‌های فعالیتی خود و نیز فعالیت‌ها با مشکلات بسیاری مواجه گردیده اند که این مشکلات، عملکرد مالی شرکت‌ها و شاخص‌های رشد را در سال ۱۳۹۶ در سه ماهه پایانی، به تناسب سال‌های مشابه، کمتر کرده است. به عبارتی، وضعیت کشور در طی سال‌های اخیر که به دلیل مشکلات و مسائل اقتصادی و تحریم‌ها، با افت و خیز و عدم اطمینان‌های گسترده‌ای از نظر تصمیم‌گیری‌های مالی مواجه قرار گرفته است، شاهد افت پیدا کردن شاخص‌ها و درکل نیز کمتر شدن عملکرد مالی شرکت‌های وابسته به بورس اوراق بهادار تهران بوده‌ایم. مدیران شرکت‌های وابسته از این رو برای کنترل اثرات عدم اطمینان در سیاست‌گذاری (سیاست‌های مالیاتی) به بورس اوراق بهادار، به مطالعه پرداخته اند. باتوجه به مطالبی که بیان شده است، پاسخ‌گویی به این سؤال هدف پژوهش حاضر می‌باشد که آیا بین عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی با مدیریت سود در شرکت‌های وابسته به بورس اوراق بهادار تهران، رابطه معناداری موجود است؟

۳. روش پژوهش

این مطالعه از نظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده کمی می‌باشد، بر مبنای روش این مطالعه تحلیلی و از نوع شبه تجربی و در زمره پژوهش‌های همبستگی قرار خواهد گرفت. جامعه آماری این پژوهش همه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که شامل ۶۲۰ شرکت خواهد بود برای انتخاب نمونه در این مطالعه، در بازه پنج ساله داده‌های سری زمانی ماهانه به عنوان نمونه انتخاب گردیده شد.

فرضیه اول

بین عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی و مدیریت سود تعهدی، رابطه معنادار وجود دارد.

۴. یافته‌های پژوهش

- آزمون فرضیه اول

بین عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی و مدیریت سود تعهدی، رابطه معنادار وجود دارد.

H_0 : بین عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی و مدیریت سود تعهدی، رابطه معنادار وجود ندارد.

H_1 : بین عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی و مدیریت سود تعهدی، رابطه معنادار وجود دارد.

$$\begin{cases} H_0: b_1 = 0 \\ H_1: b_1 \neq 0 \end{cases}$$

براساس نتایج بدست آمده از مدل پانل با اثرات ثابت، می‌توان بیان داشته که چون $(t=-2/232, P=0/021 < 0/05)$ بدست آمده است و در نتیجه فرضیه " بین عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی و مدیریت سود تعهدی، رابطه معنادار وجود دارد " در سطح اطمینان ۹۵٪ تایید می‌گردد. و مقدار منفی بتا $(-0/087)$ نشان می‌دهد، رابطه دو متغیر منفی و عکس می‌باشد و در نتیجه در سطح اطمینان ۹۵٪ افزایش عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی منجر به کاهش مدیریت سود تعهدی شرکت خواهد شد و کاهش عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی منجر به افزایش مدیریت سود تعهدی خواهد شد.

۵. نتیجه گیری

در این پژوهش به بررسی رابطه عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی با مدیریت سود تعهدی و مدیریت واقعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد مطالعه و آزمون قرار گرفته است در واقع این پژوهش نتایج حاصله از این پژوهش می‌تواند مورد استفاده سیاست‌گذاران بورس اوراق بهادار تهران، تحلیلگران فعال در بورس اوراق بهادار تهران و محققین و دانشجویان رشته‌های حسابداری، اقتصاد و مدیریت مالی قرار گیرد و همچنین نتایج این پژوهش می‌تواند زمینه ساز بستر مناسبی برای انجام پژوهش‌های آتی باشد. به بیان دقیق تر، این پژوهش با مشخص نمودن زوایای مهمی از موضوع مدیران،

سرمایه‌گذاران و سهامداران بالفعل و بالقوه را در اخذ تصمیم‌های کارآمدتر کمک می‌نماید در این پژوهش عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی به عنوان متغیر مستقل و مدیریت سود تعهدی و مدیریت سود واقعی به عنوان متغیر وابسته مورد تحلیل قرار گرفته است. نتیجه حاصل آزمون فرضیه اول این پژوهش حاکی از آن است که بین عدم اطمینان در سیاست‌های مالیاتی و مدیریت سود تعهدی، رابطه معنادار وجود دارد. با نتایج حاصل از پژوهش انجام شده ترک نیک (۱۳۹۰)، رضوی اصل خسرو شاهی (۱۳۹۲)، زنجیر دار و مزرعه فراهانی (۱۳۹۲)، لای و رویزن (۲۰۱۶)، آندرسون (۲۰۱۷)، چیانگ (۲۰۱۹) و آندرسون (۲۰۲۰) همخوانی دارد. مطالعات ناهمخوانی یافت نشد. در تبیین یافته‌ها می‌توان گفت، مدیریت سود یکی از ابعاد مهم کیفیت گزارش مالی و موضوع اصلی در میان تمامی سهامداران شرکت می‌باشد از آنجا که میزان سود یکی از معیارهای مهم ارزیابی عملکرد محسوب می‌شود، بنابراین هر گونه دخالتی که سبب شود صحت گزارش‌ها خدشه دار گردد می‌تواند بر نحوه تصمیم‌گیری کاربران گزارش‌های مالی و همچنین ایجاد سطح پایداری سود در شرکت‌ها تأثیر گذار باشد.

۶. منابع

- ترک نیک، فرشته سادات (۱۳۹۰). بررسی رابطه عدم اطمینان کل بازار سهام با پیش‌بینی‌های مدیریت سود. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. جعفری، نرگس؛ مهدی دسینه و فاطمه مریدی، ۱۳۹۵، تاثیر عدم اطمینان بر رابطه بین سرمایه‌گذاری و سیاست تقسیم سود. حسابداری، اقتصاد و نوآوری در مدیریت، بندرعباس.
- رضوی اصل خسرو شاهی، سید محمود (۱۳۹۲). بررسی اثرات عدم اطمینان بر واکنش بازار سرمایه نسبت به مدیریت سود. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. رمضان احمدی، محمد، آهنگری، عبدالمجید و شعاعی، فرید (۱۳۹۵). بررسی مدیریت سود بر محتوای اطلاعاتی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری، ۴(۱۳)، ۹۴-۷۱.
- زنجیردار، مجید و سمانه مزرعه فراهانی (۱۳۹۲). رابطه مدیریت سود و عدم اطمینان اطلاعاتی با ساختار سرمایه. حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و حماسه اقتصادی (با رویکردی بر مدیریت و حسابداری).
- سالم دزفولی، بابک، صالحی، اله کرم، جرزراده، علیزاده و نصیری، سعید (۱۳۹۸). بررسی تأثیر معیارهای عدم اطمینان اقتصادی بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و مدیریت سود واقعی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۸، شماره ۳۰، ۱۱۶-۹۶.
- سعیدی، ع، حمیدیان، ن و ربیعی، ح (۱۳۹۲). رابطه بین فعالیت‌های مدیریت درآمد و عملکرد آتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت، ۶(۱۷)، ۴۵-۵۸.
- عباسیان، عزت‌اله، مراد پور اولادی، مهدی و هاشم بیگی، حجت‌اله (۱۳۸۴). بررسی اثر عدم اطمینان مالیات‌ها بر اشتغال بخش‌های عمده اقتصادی ایران طی دوره ۱۳۸۳-۱۳۵۷. تحقیقات اقتصادی، ۱(۷۵): ۱۹۶-۱۷۱.
- Anderson, H. (2017). Investigating the relationship between economic policy uncertainty with earnings management and capital structure in listed companies. *Journal of Auditing and accounting*, 2(33):1-16.
- Chen, H., & Chang, M. (2018). Investigating the Relationship between Uncertainty in Economic Policy Making with Earnings Information Content and Earnings Management in Listed Companies. *Journal of Auditing and accounting*, 1(2):1-10.
- Chiang, T. C. (2019). Economic Policy Uncertainty, Risk and Stock Returns: Evidence from G7 Stock Markets. *Finance Research Letters*.
- Cohen, D. and P. Zarowin. (2010). "Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings". *Journal of Accounting and Economics*, Vol.50, Pp.2-19.
- Kenneth, Y., & Andrew, R. (2019). Policy uncertainty and earnings management: International evidence. *Journal of Business Research*, 255-267.
- Kothari, S. P., N. Mizik, and S. Roychowdhury, H (2016). Managing for the moment earnings management via real activities versus accruals in SEO valuation. *The Accounting Review* 91(2): 559-586..